

Beteckning: Rel D vt 2007:1

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Vad styr bruket av slöja; individ, kultur, religion?
Några muslimska kvinnors syn på slöjan

Susanne Gzaiel-Claesson
Juni 2007

D-uppsats, 10 poäng
Religionsvetenskap

Religionsvetenskap D
Handledare: Olof Sundqvist

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	2
1.1 Bakgrund	2
1.2 Syfte	2
1.3 Metod	2
1.4 Disposition	2
1.5 Israel	3
1.6 Källorna	3
1.7 Klargörande av begrepp	3
1.8 Presentation av författare	3
2. TEORETISK FÖRFÖRSTÅELSE	6
2.1 Hur har forskarna tolkat muslimernas inställning till slöjan	6
2.2 Hur har forskarna tolkat västvärldens syn på slöja	12
2.3 Vad säger Koranen om slöjan	13
2.4 Vad säger haditherna om slöjan	14
2.5 Hur har muslimer tolkat de religiösa texterna.	17
3. INTERVJUER	19
3.1 Personbeskrivningar	19
3.2 Motiv till att bära slöja.	19
3.3 Motiv till att man vill börja använda slöja senare i livet.	20
3.4 Motiv till att inte bära slöja.	20
3.5 Påverkar män eller föräldrar kvinnornas val?	21
3.6 Vad kvinnorna menar att Islam säger om bruket av slöja.	22
4. DISKUSSION	24
SAMMANFATTNING	29
LITTERATURFÖRTECKNING	30

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Jag har valt att skriva om muslimska kvinnors bruk att bära slöja eftersom det idag är ett livligt debatterat ämne. Är slöjan en symbol för en gammal kvinnoosyn präglad av förtryck och underkastelse som många människor i västvärlden påstår eller är slöjan bara en del av klädseln som kvinnan själv vill bära på grunder som hon själv bestämmer?

Jag är själv gift med en sekulariserad muslim (beduin) från Israel och jag har svägerskor som bär slöja och svägerskor som inte bär slöja. Jag tror inte att det går att hitta något generellt svar på frågan varför muslimska kvinnor bär slöja, men kanske går det att finna några intressanta aspekter.

1.2 Syfte

Mitt syfte har varit att undersöka hur det kommer sig att muslimska kvinnor väljer att bära slöja och varför några kvinnor väljer att inte bära slöja.

1.3 Metod

Jag har begränsat min undersökning till en by i norra Israel där jag intervjuat en grupp muslimska kvinnor. Anledningen till att jag valt att intervjua just dem är att jag har en god möjlighet till att få "insider"-upplysningar. Jag har intervjuat fem muslimska kvinnor med slöja och tre muslimska kvinnor utan slöja. De är alla släkt med min man.

Jag har inte haft så många färdiga frågor utan jag har låtit samtalet bli spontant, men i alla intervjuer har jag ställt frågorna: Varför bär du slöja? Varför bär du inte slöja? Det har varit lättare att intervjua de tre kvinnor som kunde tala bra engelska och som jag kunde vara ensam med. Detta resulterade i längre intervjuer än de intervjuer då min man var med som tolk. Det kan vara lättare för de intervjuade att öppna sig och vara sanningsenliga om det bara är jag som lyssnar. Det kan ju hända att de vill upprätthålla en "religiös fasad" utåt och då är det ju inte lämpligt att avslöja för mycket. Men det är också så att jag har en närmare relation med de tre engelsktalande kvinnorna, vilket naturligtvis också bidrog starkt till att de var lite mer pratglada än de andra kvinnorna. De engelsktalande kvinnorna är informanterna 6, 7 och 8. Informanterna ville helst inte bli inspelade på band så jag antecknade istället ned det informanterna sade på ett papper. Jag lät dem prata ganska fritt utan att avbryta för mycket. I intervjuerna kommer många viktiga upplysningar fram men alla informanter pratar inte om samma saker och därför är inte alla informanter redovisade under varje rubrik.

1.4 Disposition

I kapitel två tar jag upp hur forskarna har tolkat muslimers inställning till slöjan samt hur forskarna tolkat västvärldens syn på slöjan. Jag tar också upp vad Koranen och haditherna säger om slöjan. Dessutom skriver jag om hur muslimer tolkat Koranen och haditherna. I det tredje kapitlet behandlar jag intervjuerna där jag först beskriver informanterna och därefter redovisar deras svar under rubrikerna; motiv till att bära slöja, motiv till att man vill börja använda slöja senare i livet, motiv till att inte bära slöja, påverkar män eller föräldrar kvinnornas val? Vad kvinnorna menar att Islam säger om bruket av slöja. I kapitel fyra diskuterar jag omkring de tidigare kapitlen i arbetet och då främst om intervjuavaren.

1.5 Israel

Den arabiska by där nästan alla intervjuade bor heter Kfar Kara och ligger i norra Israel, ca en mil norr om Caesarea, eller cirka tre mil norr om turiststaden Netanya. Byn ligger nästan på Hermageddonslätten. Åker man 6 mil i nordöstlig riktning kommer man till Nazareth.

Israel är en parlamentarisk demokrati och alla medborgare över 18 år har rösträtt. Det bor sju miljoner människor i Israel varav 80 % är judar och 20 % är araber och övriga folkgrupper. Av araberna är 16 % muslimer, 2 % kristna och 2 % druser. Araberna i Israel kallas officiellt för ”israeliska araber” och de har samma rättigheter som judarna. Israeliska araber är undantagna militärtjänst men detta gäller dock inte för druser eller beduiner. Druserna var från början en sekt inom islam. Beduinerna är ursprungligen nomadiserande får- och getaherdar.¹

1.6 Källorna

Koranen är Islams heliga skrift och den är uppdelad i 114 suror (kapitel). Det finns också andra betydelsefulla texter som kompletterar Koranen.

Haditherna ”traditionen” består av en mängd yttranden av Muhammed och hans närmaste. Dessa yttranden är mycket viktiga för både lära och liv inom islam. De har inte samma auktoritet som Koranen men det är ändå den textmassa som islamisk juridik och teologi baseras på. Muslimerna ser Muhammeds liv och åtgärder som en förebild för hur en muslim ska vara.

Sira består av berättelser om Muhammed.

Sunna ”den heliga seden” är baserad på haditherna och sira. Det är genom dessa källor vi får kunskap om vad Muhammed gjorde och sade. Muhammeds eget liv och skildringarna av hans åtgärder utgör alltså grunden för sunna och omfattar såväl de religiösa plikterna som det sociala livet. Sunnas teoretiska och praktiska betydelse är stor.²

1.7 Klargörande av begrepp

Jag använder mig i uppsatsen av begreppen slöja, huvudbonad och hidjab. Egentligen är det samma sak jag menar med det. Informanterna använder en huvudbonad liknande en sjalett för att täcka sitt hår med. Termen hidjab använder jag eftersom det är det arabiska ordet för huvudbonad och för att denna term används i texterna. Orsaken till att jag använder ordet slöja i exempelvis min titel är för att det är den termen som man oftast förknippar med den muslimska kvinnan.

1.8 Presentation av författare

Karen Armstrong är född 1945 och hon har undervisat på Oxford University samt arbetat med TV-dokumentärer. Numera undervisar hon i kristendom på Leo Baeck College i London samtidigt som hon ägnar sig åt sitt författarskap.³

Qasim Amin 1863-1908 var en jurist från Egypten som förespråkade utbildning och arbete för kvinnor och som såg kvinnans frigörelse som en förutsättning för Egyptens frigörelse.⁴

¹ Furubrant, Kerstin (2007). S. 5-7

² Stenberg, Leif (1993). S. 87-93.

³ <http://www.albertbonniersforlag.se/200/201.asp?AuthorId=5952> 2007-06-11

⁴ http://www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_11829665.asp 2007-06-11

Fatima Mernissi född 1940 är en feministisk forskare och professor i sociologi vid universitetet i Rabat Marocko. Hon har även skrivit ett flertal böcker. Mernissi engagerar sig mycket i kvinnans roll i relation till islam. Genom analyser av islams historiska utveckling och dess moderna former har hon intagit en kritisk ställning till att kvinnan tilldelas en underordnad roll i muslimska samhällen som saknar grund i islams religiösa texter, bland annat Koranen.⁵

Leila Ahmed är en genusforskare som har gjort grundläggande utredningar om könets historia i muslimska samhällen och sammanfattat sina resultat i boken *Women and Gender in Islam*.⁶

Magali Morsi har skrivit boken ”profetens hustrur”. I den skriver Morsi om förhållandet Muhammed hade till sina kvinnor.

Nikki Keddie bor i USA och hon är professor i historia vid University of California, Los Angeles. Hon har skrivit många böcker och hon har engagerat sig i grupper som arbetar för fred och mänskliga rättigheter.⁷

Geraldine Brooks föddes 1955 i Australien. Hon studerade vid Sydney University och arbetade sedan på ”The Sidney Morning Herald”. Hon tog senare en magisterexamen i journalistik vid Columbia University i New York City. Efter det började hon arbeta på ”The Wall Street Journal” där hon bland annat rapporterade om konflikterna i Mellanöstern.⁸

Jonas Svensson är islamolog och han menar att kvinnors situation påverkas mer av den miljö kvinnorna lever i än de påverkas av religionen.⁹

Kerstin Gustafsson är en journalist med särskilt intresse för mångkulturella frågor.¹⁰

Ann Sofie Roald är religionssociolog och professor i internationella etniska relationer och migrationsrelationer. Roald är en känd debattör när det gäller kvinnans ställning i islams lag. Roald konverterade till islam 1982.¹¹

Leif Stenberg är docent och universitetslektor i islamologi. Han undervisar bland annat i islamologi, religionshistoria och mellanösternkunskap.¹²

Per Wirtén är chefredaktör för Arena på halvtid. Resten av hans arbetstid ägnar han åt frilansskrivande, bland annat för Expressens kultursida, men brukar också ha en hel del engagemang som föreläsare och samtalsledare/moderator på konferenser och seminarier. Under de senaste åren har han även hunnit skriva en del böcker och medverkat i några antologier.

⁵ http://sv.wikipedia.org/wiki/Fatima_Mernissi 2007-06-11

⁶ http://www.axess.se/svenska/2006/02/tema_farahani.php 2007-06-11

⁷ http://www.balzan.com/documents/preistraeger/keddie_biographische-en.pdf 2007-06-11

⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Geraldine_Brooks 2007-06-11

⁹ <http://sydsvenskan.se/opinion/heidiavellan/article149690.ece> 2007-06-11

¹⁰ Gustafsson, K (1993). Information om författaren på baksidan av boken.

¹¹ http://www.svd.se/dynamiskt/Kultur/did_2361096.asp 2007-06-11

¹² <http://www.teol.lu.se/islamologi/forskning/stenberg.html> 2007-06-11

Den senaste boken kom hösten 2002 och heter ”Europas ansikte” där han försöker ge en bild av Västeuropas förvandling till en invandrarkontinent.¹³

Elnaz Baghlanian är frilansjournalist på Östgöta Correspondenten.¹⁴

Ingrid Jacobsson är frilansjournalist.¹⁵

Tahar Ben Jelloun är en marockansk författare som började skriva en bok om islam då hans dotter i samband med att muslimska självmordspiloter flög in i World Trade Center inte ville vara muslim längre.¹⁶

Byron Earhart är professor i religion vid Western Michigan University. Han är huvudförfattare till religionslexikonet ”Religious Traditions of the World”.¹⁷

Ingvar Svanberg är etnobiolog, men också etnolog, sedan 1995 verksam som forskare vid institutionen. Han föreläser runt om i Sverige om etnobotanik, etnobiologi, etnozoologi samt det biologiska kulturarvet. Vid institutionen undervisar han dock främst om nationer och minoriteter i Eurasien; religionsfrågor (särskilt islam); samt turkiska folk och kulturer. Han är dessutom högskolelektor vid Södertörns högskola.¹⁸

¹³ <http://www.arenagruppen.se/ag5/p.asp?authID=9> 2007-06-11

¹⁴ Baghlanian, Elnaz, S. 25

¹⁵ <http://www.adlibris.com/se/product.aspx?isbn=9127505731> 2007-06-11

¹⁶ <http://dagensbok.com/index.asp?id=1264> 2007-06-11

¹⁷ <http://www.spiritsite.com/writing/byrear/> 2007-06-11

¹⁸ http://www.eurasia.uu.se/staff/ingvar_svanberg.html 2007-06-11

2. TEORETISK FÖRFÖRSTÅELSE

2.1. Hur har forskarna tolkat muslimernas inställning till slöjan?

Enligt Armstrong är kvinnors bruk av slöja varken ett ursprungligt eller ett fundamentalt bruk inom Islam. Det står inte i Koranen att kvinnor ska bära slöja. Det var först tre generationer efter Muhammeds död som det blev vanligt att kvinnor skulle bära slöja eller låsas in i harem. Muslimerna började då att ta efter de kristna i Bysans och zoroastrierna i Persien som länge behandlat sina kvinnor på detta sätt. Det var dock inte alla kvinnor som bar slöja. Slöjan var en statussymbol som bars av kvinnor i överklassen, inte av bondkvinnorna. Armstrong skriver att den egyptiske advokaten och Qasim Amins bok *kvinnans frigörelse* upprörde många muslimer. Delvis som en följd av det ursinne som boken väckte, blev slöjan för många muslimer en symbol för äkta islam medan slöjan för västerlänningar var och är ”beviset” på att Islam är kvinnofientligt. När britterna kom förfasade de sig över bruket att bära slöja, även om de flesta västerländska män förlöjligade feminismen och ville ha sina fruar i hemmet på den tiden. Under den hetsiga debattens gång blev slöjan en symbol för motståndet mot kolonialismen och är så än idag. Kolonialisterna använde feministiska argument i sin propaganda även om de själva inte sympatiserade med dessa argument. Kolonialisterna medverkade på så sätt till att förvanska tron genom att införa en obalans som inte funnits tidigare. Den moderna livssynen höll på att förändra religionen.¹⁹

Qasim Amin menar att samtidens traditionella slöja – som täckte ansiktet – inte överensstämde med Sharia och att den inte heller hade sitt ursprung i islam. Slöjan hade dessutom försvunnit som sed i de länder där utvecklingen nått längst. Amin menade att islam gav mannen och kvinnan liknande juridiska rättigheter och skyldigheter, och för att kunna ta del av dessa måste kvinnan få visa sitt ansikte. Amin tillbakavisade argumentet att slöjan medförde minskad frestelse för män och undrade om man utifrån detta sätt att resonera skulle anta att män var svagare till sin karaktär än kvinnor, och om så inte var fallet, varför skulle då inte också män beslöja sig.²⁰ Amin skriver:

How strange! If men feared that women would be tempted, why were not men ordered to wear the veil and conceal their faces from women? Is a man's will considered weaker than a woman's? Are men to be regarded as weaker than woman in controlling their desires? Is a woman considered so much stronger than a man that men have been allowed to show their faces to the eyes of women, regardless of how handsome or attractive they are, while women are forbidden to show their faces to men, from the fear that men's desires may escape the control of their minds, and they may thus be tempted by any woman they see, however ugly or disfigured she be? Any man who claims this viewpoint must then admit that women have a more perfect disposition than men; why then should women always be placed under the protection of men? If however, this viewpoint is incorrect, what justifies this traditional control over women's lives?²¹

Mernissi menar att reglerna i Koranen om kvinnors avskiljande från det offentliga livet bara var avsedda för Profetens egna hustrur. I ett flertal källor i Koranen används samma term, hidjab, både för instängning i hemmet och slöja. Enligt en tradition var det på Muhammeds och Zaynab bint Jash's bröllopsfest som vers 33:53 uppenbarades, sedan en del gäster dröjt sig kvar så länge att Profeten blivit irriterad.

¹⁹ Armstrong, K. (2000). S. 205-206.

²⁰ Amin, Q. (2004). S. 35-43.

²¹ Amin, Q. (2004). S. 42.

I, som tron, träden icke in i profetens hus, med mindre det tillåtes eder, för att spisa utan att invänta hans tid! Men när I inbjudes, så träden då in, och när I spisar, så bryten upp utan att vara alltför förtroliga i edra samtal! Sådan besvärar förvisso profeten, och han blyges för eder, men Gud blyges icke för sanningen, och då I bedjen dem om någon sak, så bedjen dem bakom ett förhänge (hidjab)! Detta är rättast både för edra och för deras hjärtan, ty det tillkommer ej eder att besvära Guds apostel och ej heller att någon äkta hans hustrur efter honom. Detta vore förvisso någonting förskräckligt inför Gud.

De troende får i ovanstående vers vissa regler att följa efter vid besök i Profetens hus. De beordras exempelvis att endast tala med profetens hustrur då de var placerade bakom ett förhänge (hidjab). En annan tradition menar att ovanstående vers tillsammans med vers 33:59: (*Profet, säg till dina hustrur och döttrar och de rättrognas kvinnor, att de svepa sina kläder omkring sig! Detta är det bekvämaste sättet för dem att bli igenkända, så att de ej förörättas*) uppenbarades efter påtryckningar på Muhammed att stänga inne ”de troendes mödrar” för att undvika att de trakasserades på gatan av en grupp i Medina som var fientligt inställd till Profeten. De försvarade sina trakasserier med att de inte såg skillnad på Profetens hustrur och på vanliga slavinnor, som var lovligt byte för alla män.²²

Leila Ahmed menar att de tidiga texterna som handlar om slöjan inte språkligt skiljer mellan slöja och avskildhet. Termen Hidjab används som i *darabat al-hidjab*, ”she took the veil” – som in sin tur betyder ”she became a wife of Muhammad´s”. Det var på bröllopfesten mellan Muhammed och Zeinab som ett flertal verser uppkom. Några av bröllopgästerna stannade allt för länge i Zeinabs rum vilket ledde till att Muhammed började med avskildhet för sina hustrur. Vid något tillfälle under en måltid, nuddade några av de manliga gästerna vid Muhammeds fruars händer. Särskilt var det att Umars hand rörde vid Aishas. Detta uppmuntrade Muhammed till att säga till hans kvinnor och kvinnor i allmänhet att svepa in sig i sin kapp så att de ska bli igenkända som troende och inte bli ofredade. En annan förklaring till bruket av slöja är att Umar uppmanade Muhammed att avskilja hans fruar eftersom Muhammeds framgång medförde många besökare till moskén. Genom att inrätta avskildhet skapade Muhammed distans mellan hans fruar och folkmassan utanför deras dörr. Detta avskiljande medförde att fruarna otvetydigt blev ledare för det nya patriarkala samhället.

Ahmed menar att det inte var Muhammed som införde bruket att bära slöja till Arabien. Seden att bära slöja fanns redan bland några samhällsklasser, särskilt i städerna även om det vanligare i de länder där araberna hade kontakter med exempelvis Syrien och Palestina. I dessa områden liksom i Arabien var det förenat med social status liksom det var bland greker, romare, judar och assyrier vilka alla använde slöja i någon grad. Det finns inte någonstans i Koranen tydligt uttryckt att kvinnan ska bära slöja. De enda verser som tar upp det här med kvinnans klädsel är den instruktion som kvinnorna fick att de skulle skydda sina privata delar och kasta en sjal över sitt bröst. Under Muhammeds livstid användes slöjan och avskiljandet endast av hans fruar. Det är inte känt hur seden att bära slöjas sedan spreds till resten av samhället. Muslimernas erövring över områden där slöjan användes bland överklassen, inflödet av rikedomar, den ökade statusen bland araber, och att Muhammeds fruar sågs som modeikoner kan tillsammans ha varit orsaker till att bruket av slöja spreds vidare.²³

²² Mernissi, F. (1991)

²³ Ahmed, L (1992) S. 53-56

Mernissi menar att *hidjab* - ordagrant *draperi* - från början inte var menat för att särskilja man och kvinna utan två män. Den välkända versen (33:53) i Koranen har sin upprinnelse i en situation efter bröllopet mellan Muhammed och Zainab. Vittnet Anas berättar att det nygifta paret var i sovrummet och ville exkludera en tredje person. Mernissi menar att detta vittnesmål blir extra viktigt när man förstår hur denna händelse har påverkat den muslimska kvinnan. Profeten hade just gift sig och väntade otåligt på att få bli ensam med sin nya hustru Zainab. Han kunde inte bli av med en liten grupp taktlösa gäster som var inne i en konversation. Slöjan var Guds svar till en grupp med dåligt uppförande vilket kränkte den artige Muhammed. Anas Ibn Malik vittnade:

.....He thus made the round of the apartments of his wives, who greeted him into the same manner as Aisha. Finally, he retraced his steps and came again to Zaynab's room. He saw that the three guests had still not departed. They were still there continuing to chat. He quickly left again and returned to Aisha's apartment. I don't remember anymore whether it was I or someone else who went to tell him that the three individuals had finally decided to leave. In any case, he came back to the nuptial chamber. He put one foot in the room and kept the other outside. It was in this position that he let fall a sitr (curtain) between himself and me, and the verse of the hidjab descended at that moment.

Mernissi menar att *hidjab* i vers 33:53 avser det draperi Profeten lät fälla ned för att avskilja sig själv och Zaynab från en bröllopgäst som dröjt sig kvar. Gud hjälpte på så vis Muhammed ur en situation som Profeten själv inte kunde hantera, och undervisade samtidigt de troende i gott uppförande .

Mernissi anser alltså att det är fel att se versen som grund för *hidjab*/slöj-institutionen, såsom företrädare för rättsvetenskapen, *fiqh*, har gjort genom åren. Mernissi frågar sig hur en så liten irritation hos Muhammed kunde resultera i en vers med så stora följder för kvinnor. Mernissi menar att vi ska komma ihåg att Koranen är en bok som har sitt ursprung i profetens dagliga liv och samhälle; den innehåller ofta svaret på en specifik situation. Mernissi menar vidare att ordet *hidjab* är tredimensionellt och att de tre dimensionerna ofta blandas ihop. Den första dimensionen är visuell: att gömma något från att synas. Den andra dimensionen är rumslig: att separera, avgränsa. Den tredje dimensionen är etisk: den tillhör den förbjudna sfären. En plats gömd av en *hidjab* är alltså en förbjuden plats. Mernissi menar att vi kan se att *hidjab* är ett nyckelkoncept i den muslimska civilisationen, precis som synden är i den kristna kontexten, eller krediten i det amerikanska kapitalistiska samhället. Att reducera detta koncept till att handla om en tygbit som män har ålagt kvinnor att klä sig i när de går ut på gatan är verkligen att utarma denna term. Det är att lyfta ur termen ur sitt sammanhang, speciellt när man vet att *hidjab* kom från Himlen för att åtskilja utrymmet mellan två män. Det som från början var tänkt att separera det privata från det offentliga och det profana från det heliga blev istället något som användes för att separera män och kvinnor.

Mernissi menar att Muhammed ville skapa en enhet av sitt offentliga och privata liv, varför han motsatte sig en manlig och en kvinnlig sfär. Det skvallrades i Medina att ”de troendes mödrar” skulle gifta om sig med yngre män efter Muhammeds bortgång och att Aisha ”den mest älskade” hade varit otrogen och att Profeten inte hade samma sexuella prestationsförmåga som förut. Skvallret tvingade Muhammed att överge sina ursprungliga intentioner. Istället för att befria kvinnor från för-islamisk kvinnofientlighet, accepterade han att beslöja sina hustrur för att skydda dem. Mernissi menar att Muhammeds jämlikhetsprojekt byggde på uppfattningen om kvinnans fria vilja som nödvändig för ordning och stabilitet i samhället. Profeten ville aldrig införa *hidjab* och uppfattade den som motsatt den fria viljan.

Umars lösning på problemen med rykten och trakasserier var att beslöja ”de troendes mödrar”, objekten för avundsjuka, stänga in dem och skapa barriärer. Mernissi ser slöjan som ”Hycklarnas triumf”, motsatt Profetens dröm om ett jämlikt samhälle. Mernissi hävdar att slöjan idag framställs som själva kärnan i den muslimska identiteten, och debatten om dess vara eller icke-vara, vilken alltså var aktuell redan på Profetens tid, uppfattas som en import från Väst.²⁴

Morsi menar att man ålade Muhammeds hustrur och andra troende kvinnor att bära slöja för att de skulle bemötas med respekt av de passerande. Profeten som konfronterades med allt som rörde ledningen av församlingen, var också tvungen att omorganisera sitt privatliv i enlighet med den nya stat som krävde ett mer komplext maskineri. Hidjra-år 5 underkastades så hushållet en ny ordning. Muhammeds familjeliv underkastades en djupgående organisation dikterad av den skidjab-versen i Koranen som ålade profetens hustrur särskilda regler. En viss distans skilde dem från samhället och tvang dem att dra sig undan. Versens huvudbudskap är: (Sura 33, vers 53). ”*I, som tron, träden icke in i profetens hus, med mindre det tillåtes eder, för att spisa utan att invänta hans tid!.....och då I bedjen Profetens hustrur om någon sak, så bedjen dem bakom ett förhänge!*”

Ett förhänge, en slöja hade trängt sig in mellan hustrurna och världen utanför. Utöver den händelse som ofta nämns för att förklara denna vers (festen efter profetens bröllop med Zainab) är det det allmänna klimatet i Medelhavet som får profeten att inse vikten av att sätta sina hustrur i skydd. Den stränge Umar hade påtalat detta behov sedan han sett Sawda, en av profetens hustrur, röra sig i staden nattetid. De mångtaliga männens fräckheter, det växande antalet fångar och slavar, hycklarnas attityd – tillsammans gjorde dessa problem gatorna osäkra. Profetens hustrur hade också blivit muntligen antastade. De berörda männen bad sedan om ursäkt, de sade sig inte ha känt igen kvinnorna. I stället för att islam mer utförligt predikade moral föreskrev Koranen att alla islamiska kvinnor skulle bära slöja för att väcka de mötandes respekt: (sura 33, vers 59). *Profet, säg till dina hustrur och döttrar och de rättrognas kvinnor, att de svepa sina kläder omkring sig! Detta är det bekvämaste sättet för dem att bliva igenkända, så att de ej förörrättas.*

Aisha anammade den roll som ankom de troendes mödrar. Denna roll gav henne ett stort socialt inflytande men också ett distanserat förhållande, symboliserat av slöjan. Bakom slöjan förefaller Aisha ofta närvara på den sociala scenen. Som exempel kan anges hur hon insvept i sin makes mantel, bevisar abessiniernas krigslekar framför moskén. Detsamma gäller Aishas deltagande i det religiösa livet.

Det var Umar - som senare efter Muhammeds död blev kalif – som har präglat islams historia tack vare sin starka känsla för rättvisa, sin generositet mot de fattiga, sitt fasta regerande, men också, vilket många traditioner bekräftar, sin stränghet mot kvinnor. Teologerna påpekar i synnerhet att han höll sina hustrur instängda, och det var denna praxis han rått profeten att ta i bruk innan hidjab infördes.²⁵

Enligt Keddie är slöjan ett fenomen som härstammar både ur samhällsklasser och från olika geografiska platser. De tidiga muslimerna adopterade slöjan av de erövrade folken och både icke-muslimer i muslimska samhällen samt kvinnor runt Medelhavet i kristna samhällen var underkastade samma form av kontroll och isolering från män. En vers i koranen handlar om att kvinnan ska täcka sin barm och dölja sina prydnader, för att senare tolkas som att allt ska

²⁴ Mernissi, F. (1991). S. 85-101.

²⁵ Morsi, M (1998) S. 7-48.

täckas utom, händer, fötter och kanske ansiktet. Denna tolkning är inte trovärdig eftersom om hela kroppen skulle vara täckt, skulle det inte ha varit någon idé att be kvinnorna att skylla barmen för sig. En annan vers säger åt kvinnor att svepa deras kappor tätt rund dem så att de kan bli igenkända och inte besvärade. Dessa är de enda verser som vanligen kopplas ihop med bruket att använda slöja. Koranen har blivit felaktigt översatt, som förespråkare för slöjan. Bruket att bära slöja samt avskiljande är gamla sedvänjor från olika folkslag i hela Mellanöstern. Under de senaste två århundraden har mycket i samhället förändrats, inte minst för kvinnorna. Behovet av att skydda kvinnorna från de stirrande blickarna från de kristna fienderna har blivit dokumenterade sedan fransmännen kom till Egypten med Napoleon, och bruket att bära slöja ökade som en protest mot deras närvaro.²⁶

Enligt Brooks var det inte förrän Muhammeds fru Khadidja dog som Muhammed började få gudomliga uppenbarelser om kvinnan. Då hade Khadidja varit Muhammeds enda hustru i tjugofyra år. Khadidja, den första, muslimska kvinnan, bar aldrig slöja eller isolerade sig.²⁷ Enligt Earhart verkade Muhammed och Khadidjas äktenskap starkt och bra. Muhammed verkade ha stor respekt för Khadidja, som under deras äktenskap, var hans enda fru.²⁸ Enligt Brooks fick Muhammed efter en strid som gjort cirka sextiofem muslimska kvinnor till änkor, den uppenbarelse som rekommenderade fyra hustrur. Varje gång Muhammed tog sig en ny hustru, lät han bygga till ett rum på sin bostad. Snart uppstod svartsjuka, intriger och skandaler. Varje incident gav upphov till skvaller. Gud sade då åt Muhammed att isolera sina hustrur. De skulle nu stanna i sina rum, gömda bakom ett draperi. De fick bara gå ut om de var höljd från hjässan till fötterna. Så småningom kom de regler som gällde för profetens fruar också att gälla för andra muslimska kvinnor. Idén med isolering fann en villig publik när islam spred sig till grannländerna. Perserna, hade i motsats till araberna, länge segregerat kvinnor. I det gamla Assyrien bar överklassens hustrur slöja som ett tecken på status, medan de lägre klasserna var tvungna att gå obeslöjade. Dessa seder spred sig sedan tillbaka till islams arabiska region.²⁹

Enlig Svensson blev slöjans funktion som symbol framträdande i kampen mellan det genuina i den egna kulturen och i det västerländska i början av 1900-talet. Slöjan var en modedeforeteelse som uppträdde sida vid sida med ett mode importerat från Väst. Kvinnor bar slöja både för att visa sin sociala hemvist – den var främst ett plagg för överklassen - men också för att visa lojalitet mot den egna kulturen och religionen. För traditionalister symboliserade slöjan att kvinnan behöll sin värdighet i tider av förändring, men för modernister var den ett tecken på den muslimska världens eftersläpning.³⁰ Ordet hidjab finns i Koranen och det betecknar där avskildhet av något från någonting annat. Förståelsen av ordet har senare utvecklats i olika riktningar varav en har att göra med kvinnan klädsel och avskildhet från män. Slöjan har aldrig varit allmänt förekommande i den muslimska världen och det finns heller inget stöd för den i Koranen. Koranen säger bara att kvinnor och män ska klä sig anständigt. I hadith litteraturen finns dock en särskild klädedräkt för kvinnor beskriven. Slöjan har fått stå som symbol för ett påstått kvinnoförtryck i den västerländska debatten, men frågan är mer komplicerad än så. Slöjan har historiskt sett haft en symbolisk betydelse i kampen mellan de som motsatte sig västerländskt inflytande och de som var påverkade av västerländska seder och bruk. Även idag är symbolvärdet i kvinnan klädsel framträdande inom dagens ”fundamentalistiska” rörelser men hidjab har tagit överslöjans

²⁶ Keddie, N & Baron, B (1991) S. 3-13.

²⁷ Brooks, G. (1995). S. 8-9.

²⁸ Earhart (1993) S. 624.

²⁹ Brooks, G. (1995). S. 8-9.

³⁰ Svensson (1996) S. 28.

roll. Det är dock en stor skillnad mellan sekelskiftets slöja och dagens hidjab. Nu är det de lägre klasserna som med hjälp av hidjab tar avstånd från de övre klassernas livsstil präglad av västerländskt inflytande. Förut var det överklassen som med klädernas hjälp försökte skilja sig från andra klasser.

Enligt Svensson menar många kvinnor att religionen föreskriver en viss form av klädsel och en distans mellan kvinnor och män i offentliga sammanhang. Den islamiska klädedräkten kan i vissa fall kopplas till ett religio-politiskt ställningstagande. Detta främst hos de kvinnor som tagit ställning för en "islamistisk" politisk ideologi med en "islamisk stat" som mål. Det är dock inte alla som ställer sig bakom denna politiska ideologi. Den "islamiska klädedräkten" kan också ha en ekonomisk funktion genom att den är modebeständig. Många kvinnor anser också att hidjab är ett skydd mot manliga trakasserier och ett synligt tecken på ärbarhet. Med hjälp av hidjab kan kvinnorna röra sig fritt i samhället utan att deras ärbarhet ifrågasätts i en situation där kvinnors avskildhet i hemmet varken är önskvärd eller ekonomiskt möjlig. Hidjab speglar ett dilemma som den muslimska världen ställs inför. De flesta muslimer inser nödvändigheten av att ta till sig den västerländska teknologin och det rationella tänkandet, men de vill däremot inte ta till sig nya och främmande värderingar och idéer. De vill ha "modernisering" men inte "västernisering". I detta sammanhang blir kvinnans klädsel en viktig symbol för det oföränderliga. Många muslimer uppfattar uppdelningen av världen i manliga och kvinnliga områden, det offentliga respektive det privata, som något av det mest grundläggande och unika i den egna kulturen. Kvinnor måste beslöjas för att könssegregationen skall bestå, eftersom den kvinnliga närvaron i det offentliga livet blivit vanligare. Det finns två betydelsefulla fakta i diskussionen om hidjab. 1) Det finns olika sorters slöjor, från en enkel huvudduk till en heltäckande dräkt. 2) Hidjab är inte ett uttryck för kvinnoförtryck, utan snarare för ett kvinnligt deltagande i samhället samt kvinnans frigörelse inom en mängd områden, exempelvis politik, ekonomi och kultur. Dessutom fungerar hidjab som en yttre symbolisk markering av den egna identiteten. Huvudduken begränsar inte en kvinnas deltagande i det offentliga livet, vilket dock fullständig beslöjning gör. Den heltäckande slöjan saknar stöd i Koranen och har sitt ursprung i männens vilja att kontrollera kvinnans sexualitet.³¹

Enligt Gustafsson har slöjan blivit en oerhört viktig symbol i den muslimska världen. Kvinnor tar politisk ställning för att kunna bära slöja. I Syrien visade kvinnorna sitt missnöje mot regimen, genom att bära slöja. I andra länder har slöjan inneburit ökad frihet för kvinnor som vill läsa på universitet. När kvinnor från underklassen kommer till miljöer som domineras av överklasskvinnor, känner många sig tryggare i den enhetliga islamiska klädseln. Även om det har blivit vanligare att kvinnor bär slöja innebär det inte automatiskt att kvinnan är mer förtryckt. Det ökade bruket av huvudbonad kan ses som tecken på att kvinnorna deltar mer i det offentliga samhällslivet än tidigare. Hos unga kvinnor finns ett behov av att markera att de följer traditionella påbud, men ändå bryter ny mark. När kvinnorna förr inte läste vid universiteten eller arbetade utanför hemmet, var frågan om slöjan inte lika viktig som den är idag.³²

Enligt Roald var ansiktsslöjan och huvudklädnaden historiskt sett en symbol för makt och elit. I koranen står det på flera ställen att kvinnan ska täcka sig. Koranen 33:59 är den vers som muslimer oftast använder för att påvisa att kvinnor ska bära en huvudklädnad. Det finns också en vers i koranen där det står att om någon troende man vill prata med några av profetens hustrur, så ska de göra det bakom ett förhänge (Koranen 33:53). Det ord som

³¹ Svensson (1996) S. 133-137.

³² Gustafsson, G. (1993). S. 30-31.

används för förhänge är hidjab som kommit att få betydelsen ansiktsslöja eller huvudklädnad. Roald menar att det är olyckligt att ordet används för detta, när det egentligen handlade om att män och kvinnor inte skulle få vistas tillsammans. Olika muslimer lägger olika betydelse i termen hidjab och det leder ofta till att man pratar om olika saker. De tre korantermerna – khimar, jilbab, hidjab kan förklaras med att man ser khimar som huvudklädnad, jilbab som en heltäckande kappa som eventuellt kan dras över huvudet, och hidjab som ett skilje mellan mansvärlden och kvinnovärlden. Enstaka koranverser kan inte förklaras utifrån sig själva, utan måste ses i ett sammanhang. Det är många lärda muslimer som menar att versen om khimar, blev uppenbarad sist. De lärde menar därför att den muslimska kvinnan ska bära huvudklädnad men inte ansiktsslöja. Kvinnors sätt att täcka sig skiljer sig åt mellan olika länder. I gulfstaterna använder kvinnorna svarta kappor och svarta ansiktsslöjor, medan det i andra delar av arabvärlden är vanligast att kvinnor bär huvudklädnad- om det har något alls på huvudet. I afrikanska länder är det vanligt med stora färgstarka tyger som man virar runt kroppen och huvudet. I Afghanistan, Pakistan och Indien bär kvinnorna vida byxor och vida tunikor, ofta med en genomskinlig sjal över huvudet eller runt axlarna. Några kvinnor, särskilt i Afghanistan och på den pakistanska landsbygden bär ett heltäckande plagg som täcker huvud och ansikte med ett nät framför ögonen. Detta plagg kallas burka. I Iran och Saudiarabien är kvinnans klädsel påbjuden i lag. I Iran måste kvinnorna ha huvudklädnad av ett eller annat slag, även om det numera inte är så noga om håret sticker fram eller inte. I Saudiarabien måste kvinnorna bära både en huvudklädnad och en svart ytterkappa. I den religiösa lagen, är bärande av huvudklädnad dock en personlig fråga. I de flesta muslimska länder är det upp till kvinnan själv att välja sin klädsel. I länder som Turkiet och Tunisien får flickor med huvudbonad problem i skolan eller på jobbet. I exempelvis Turkiet har olika institutioner som läroverk och parlamentet, infört förbud mot huvudklädnad i sina interna regler.³³

2.2. Hur har forskarna tolkat västvärldens syn på slöja

Enligt Roald har fler och fler muslimska kvinnor i Sverige börjat att bära huvudklädnad. Det finns självklart flickor och kvinnor som blir tvingade av sina fäder och män att bära huvudklädnad, men de flesta har valt det själva. Muslimska kvinnors bärande av huvudbonad har väckt starka reaktioner i Sverige och huvudklädningen har setts som ett hinder för integrationen. En undersökning som gjordes av studenter på Malmö högskola, framkom att 19 av 20 företag inte ville anställa kvinnor som bar huvudklädnad. Man kan därför se huvudklädningen som mer av ett svenskt problem än ett muslimskt. De muslimska kvinnorna själva vill gärna integreras men det svenska samhället godtar inte huvudklädningen. Många svenskar anser att huvudklädningen är ett förtryck men muslimska kvinnor har svårt att förstå vad det hela handlar om. Det står inte i Koranen att kvinnans klädsel har med mannens överhöghet över kvinnan att göra. Roald frågar sig om det kan vara så enkelt att reaktionerna mot huvudklädningen här i Sverige är ett uttryck för västvärldens uppror mot traditionella kristna föreställningar, där kvinnans huvudklädnad har tolkats som männens makt över kvinnor. Paulus påpekade ju i första Korinterbrevet att kvinnor skulle täcka huvudet under bön och profetior. Hucklet, som så många gifta svenskor iklädde sig fram till så sent som på 50-60 talen, är sannolikt ett uttryck både för ett samhälle byggt på kristna traditioner och för vissa idéer om kvinnors och mäns roll i samhället. Roald menar att sjalen kanske är det svåraste med att bli muslim, eftersom huvudklädningen har fått ett så starkt symbolvärde i västvärlden idag.³⁴

³³ Roald, Ann Sofie. (1993) S. 66-71.

³⁴ Roald, Ann Sofie. (1993) S. 66-71.

Stenberg skriver att de koranställen som handlar om kvinnans klädsel tolkas olika, inte minst av muslimerna själva runt om i världen. I Sverige är det vanligt att man bär en huvudduk där ansiktet är synligt men huvud och hår täckt. Denna form av huvudduk härstammar från början av 1960-talet. Många kvinnor som bär huvudduk vill markera att de tillhör en viss riktning av islam. Det går mode i bärandet av huvudduken och det förekommer att modeshower i muslimska länder visar upp olika modeller av huvudduken på ”catwalken”. Det finns många olika anledningar till att kvinnor bär hidjab. En anledning kan vara gruppträck medan en annan är religiös övertygelse. Vissa unga flickor kanske bär hidjab som ett uttryck för deras tro eller som ett resultat av förhandlingar med föräldrarna där rörelsefrihet byts ut mot huvudduk. Det kan också vara ett resultat av gruppträck eftersom det i invandrarförorter kan vara så att de flesta kompisar använder hidjab. På vissa arbetsplatser förekommer förbud mot att använda huvudbonaden men kvinnor som bär den kan också känna sig utfrysade eller bli betraktade som avvikande. I Sverige har debatten om huvudduk påverkats av att lagstiftning om etnisk diskriminering skärpts. Lagen trädde i kraft 1999 och den säger att arbetsgivaren aktivt ska verka för etnisk mångfald och det finns regler om etnisk diskriminering av enskilda. Bärandet av islamisk klädedräkt har blivit en symbolfråga i Sverige. Slöjan ses som en symbol för kvinnoförtryck men många muslimska kvinnor hävdar det motsatta. De menar att en islamisk klädedräkt förutom att det är en religiös markering också ger trygget och identitet. Många menar också att man inte kan se dem som sexsymboler utan måste lära känna den som personer.³⁵

Enligt Wirtén har det sekulariserade samhället en tendens att acceptera religioner så länge de inte syns. Religionsfriheten är mer frihet *från* än *till* religion. Islam blir då extra utsatt eftersom det är en religion som syns. Slöjan har blivit en laddad symbol. I Tyskland 1998, hade Fereshta Ludin, en tysk medborgare, född i Afghanistan, lämnat lärarhögskolan med högsta betyg och genast fått en lärartjänst, men på villkor att hon inte bar sin muslimska huvudsjal. Ludin vägrade dock eftersom sjalen för henne var en symbol för kvinnlighet och muslimsk tillhörighet. Ludin undervisar nu på en muslimskfriskola istället. Debatten avslöjade också att kristna nunnor fick undervisa i delstatens skolor iförda sina ”slöjor”, eller huvuddok som ju påminner om den hidjab som Ludin ville bära. Även de judiska lärare som ville bära kippa, mötte inga invändningar. Wirtén undrar varför just Islam är så utsatt och menar att förklaringarna återvänder till rasismens världsbilder och föreställningar. Alla kontroverser med huvudsjalar med mera kan även förstås som förhandlingar om makt i ett rasistiskt system. När Ludin vägrade att ta av sin slöja var det ett ställningstagande för den egna muslimska identiteten, men konsekvenserna synliggjorde maktlöshet och underordning i en rasistisk struktur. Sedan tillkommer ytterligare ett maktperspektiv som handlar om kön. Enligt Wirtén säger Malika Fernane (som undervisar i Koranen, i Akallas moské) i en intervju, att det inte är Islam som säger att kvinnor ska förtryckas. Det är traditionen som säger det. De män som säger att kvinnor ska vara underordnade kan inte finna stöd i Koranen. Det tar dock tid för sådana åsikter att förändras. Männen ha ju i allmänhet vuxit upp i familjer där pojkar gynnats på flickornas bekostnad.³⁶

2.3. Vad säger Koranen om slöjan

Det är många människor som debatterar om slöjan och vad nedanstående verser egentligen står för. Vissa menar att bruket av slöja inte har något egentligt stöd i Koranen, medan andra menar att Koranen på ett tydligt sätt pekar på detta.

³⁵ Stenberg (1999) S. 93-94.

³⁶ Wirtén (2002) S. 192-194.

Säg till de rättrogna, att de behärska sina blickar och akta sin lem; detta är lämpligast för dem. Gud är förvisso underkundig om vad de företaga sig.

Säg ock till de rättrogna kvinnorna, att de behärska sina blickar och akta sin lem och ej visa sina behag undantagandes vad som alltid är synligt därav! Och de må kasta sin slöja över sin barm och ej visa sina behag annat än för sina män eller sina fäder eller sina mäns fäder eller sina söner eller sina mäns söner eller sina bröder eller sina bröders söner eller sina systrars söner eller sina kvinnor eller de slavar, över vilka de råda, eller sådana stackare till män, som ej hava något sinne därför, eller barn, som ej förstå sig på kvinnors nakenhet. Och de må icke heller slå ihop fötterna, så att de smycken, som de dölja, märkas. Omvänden eder till Gud allesammans, I rättrogna, för den händelse I månden vara lyckliga!³⁷

Nedanstående vers handlar om att Profetens hustrur samt de andra troende kvinnorna som blivit troende skulle markera deras status genom att dölja sig, för att på så sätt bli igenkända av befolkningen och bli respekterade.

Profet! säg till dina hustrur och döttrar och de rättrognas kvinnor, att de svepa sina kläder omkring sig! Detta är det bekvämaste sättet för dem att bli igenkända, så att de ej förörrättas; ja, Gud är överseende och barmhärtig.³⁸

2.4. Vad säger Haditherna om slöjan

Nedanstående hadith handlar om Muhammeds tjänare Anas som berättar om hur slöjan infördes bland Muhammeds fruar. Anas berättar att Muhammed efter bröllopet med Zainab ville vara ifred med henne. Några personer dröjde sig dock kvar länge i hennes rum. När Muhammed och Zainab äntligen blev ensamma drog Muhammed ner ett draperi mellan dem och honom, och så blev enligt Anas verserna om hidjab uppenbarade.

Narrated Anas bin Malik:

I was ten years old when Allah's Apostle arrived at Medina. My mother and aunts used to urge me to serve the Prophet regularly, and I served him for ten years. When the Prophet died I was twenty years old, and I knew about the order of Al-hijab (veiling of ladies) more than any other person when it was revealed. It was revealed for the first time when Allah's Apostle had consummated his marriage with Zainab bint Jahsh. When the day downed, the Prophet was a bridegroom and he invited the people to a banquet, so they came, ate, and then all left except a few who remained with the Prophet for a long time. The prophet got up and went out, and I too went out with him so that those people might leave too. The Prophet proceeded and so did I. Till he came to the threshold of Aisha's dwelling place. Then thinking that these people have left by then, he returned and so did I along with him till he entered upon Zainab and behold, they were still sitting and had not gone. So the Prophet again went away and I went away along with him. When we reached the threshold of Aisha's dwelling place, he thought that they had left, and so he returned and I too, returned along with him and

³⁷ Sura 24: 30-31. S. 267 i K.V. Zetterstens översättning av Koranen.

³⁸ Sura 33:59. S. 324 i K.V. Zetterstens översättning av Koranen.

*found those people had left. Then the Prophet drew a curtain between me and him, and the Verses of Al-Hijab were revealed.*³⁹

Nedanstående hadith handlar om att Umar brukade säga åt Muhammed att hans fruar borde beslöja sig, men att Muhammed inte lyssnade. När Umar en natt sade till en av Muhammeds fruar att han kände igen henne, önskade han innerligt att verserna om Al-hijab (en heltäckande dräkt som täcker allt utom ögonen) skulle uppenbaras för de muslimska kvinnorna.

Narrated Aisha:

*The wives of the Prophet used to go to Al-Manasi, a vast open place (near Baqia at Medina) to answer the call of nature at night. Umar used to say to the Prophet "Let your wives be veiled," but Allah's Apostle did not do so. One night Sauda bint Zam'a the wife of the Prophet went out at Isha time and she was a tall lady. Umar addressed her and said, "I have recognized you, O Sauda." He said so, as he desired eagerly that the verses of Al-Hijab (the observing of veils by the muslim women) may be revealed. So Allah revealed the verses of "Al-Hijab" (A complete body cover excluding the eyes).*⁴⁰

I nedanstående hadith berättar Muhammeds fru Aisha att Muhammed en gång drömde om att en ängel kom till honom med Aisha insvept i en bit silkestyg och att Muhammed sedan tog bort tyget från hennes ansikte.

Narrated Aisha:

*Allah's Apostle said (to me), "You were shown to me in a dream. An angel brought you to me, wrapped in a piece of silken cloth, and said to me, This is our wife. I removed the piece of cloth from your face, and there you were. I said to myself. If it is from Allah, then it will surely be."*⁴¹

I nedanstående hadith undrar muslimerna om Saffiyya skulle räknas som Muhammeds fru eller slavinna. Sedan sade de att om han beordrade henne att beslöja sig, så skulle hon räknas till en av de troendes mödrar, men om hon inte beslöjade sig, skulle hon räknas som en slavinna.

Narrated Anas:

*.....The Muslims wondered, "is she (Saffiyya) considered as his wife or his slave girl?" Then they said, "if he orders her to veil herself, she will be one of the mothers of the Beleivers; but if he does not order her to veil herself, she will be a slave girl. So when the Prophet proceed from there, he spared her a space behind him (on his she-camel) and put a screening veil between her and the people."*⁴²

³⁹ www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/062.sbt.html#007.062.095 Hadith volym 7, bok 62, nummer 95. 2006-09-18

⁴⁰ www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/004.sbt.html#001.004.148 Hadith volym 1, bok 4, nummer 148. 2006-09-18

⁴¹ www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/062.sbt.html#007.062.057 Hadith volym 7, bok 62, nummer 57. 2006-09-18

⁴² www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/062.sbt.html#007.062.022 Hadith volym 7, bok 62, nummer 22. 2006-09-18

Nedanstående hadith handlar om att Muhammed brukade dra lott om vilken av fruarna som skulle få följa med på hans resor. Aisha berättar här att lotten föll på henne och att hon följde med honom efter att Allah hade påbjudit kvinnan att använda slöja.

Narrated Aisha:

*(the wife of the prophet) "whenever Allah's Apostle intended to go on a journey, he would draw lots amongst his wives and would take with him the one upon whom the lot fell. During a Ghazwa of his, he drew lots amongst us and the lot fell upon me, and I proceeded with him after Allah had decreed the use of the veil by woman...."*⁴³

Nedanstående hadith handlar om en kvinna som varit med i sex av de tolv heliga krig som hennes man utkämpat tillsammans med Profeten. Kvinnan berättade att hon och andra kvinnor tog hand om sårade och att hon en gång frågade Profeten om det är tillåtet att stanna hemma om man inte äger någon slöja. Profeten svarade då att den kvinnan skulle dela en slöja med en annan kvinna och delta i muslimernas goda gärningar och sammankomster.

Narrated Aiyub:

*Hafsa said, "we used to forbid our young women to go out for the two Id prayers. A woman came and stayed at the palace of Bani Khalaf and she narrated about her sister whose husband took part in twelve holy battles along with the Prophet and her sister was with her husband in six (out of these twelve). She (the woman's sister) said, "We used to threat the wounded, look after the patients and once I asked the Prophet, "Is there any harm for any of us to stay at home if she doesn't have a veil?" He said, "she should cover herself with the veil of her companion and should participate in the good deeds and in the religious gathering of the Muslim....."*⁴⁴

Nedan följer två hadither som också vittnar om att en kvinna utan slöja ska dela en med någon annan.

Narrated Um Atiya:

*...."what about one who does not have a veil?" He said, "let her share the veil of her companion."*⁴⁵

Narrated Hafsa:

*...Is there any harm for a woman to stay at home if she doesn't have a veil?" He said, "she should cover herself with the veil of her companion and she should take part in the good deeds and in the religious gatherings of the believers....."*⁴⁶

⁴³ www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/048.sbt.html#003.048.829 Hadith volym 3, bok 48, nummer 829. 2006-09-18

⁴⁴ www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/006.sbt.html#001.006.322 Hadith volym 1, bok 6, nummer 322. 2006-09-18

⁴⁵ www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/008.sbt.html#001.008.347 Hadith volym 1, bok 8, nummer 347. 2006-09-18

⁴⁶ www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/026.sbt.html#002.026.714 Hadith volym 2, bok 26, nummer 714. 2006-09-18

I nedanstående hadith berättar Umar att han fått tre önskningar uppfyllda av Gud. Den intressanta önsknigen i detta sammanhang är nummer två, där han säger att han önskat att Muhammed skulle beordra sin fruar att beslöja sig, eftersom både bra och dåliga män pratar med dem. Sedan uppenbarades detta.

Narrated Umar (bin Al-Khattab):

My lord agreed with me in three things:

- 1. I said, O Allah's Apostle, I wish we took the station of Abraham as our praying place (for some of our prayers). So came the Divine Inspiration: And take you (people) the station of Abraham as a place of prayer (for some of your prayers e.g.two Rakat of Tawaf of Ka'ba)."*
- 2. And as regards the (verse of) the veiling of the woman, I said, O Allah's Apostle! I wish you ordered your wives to cover themselves from the men because good and bad ones talk to them. So the verse of the veiling of the woman was revealed.*
- 3. Once the wives of the Prophet made a united front against the Prophet and I said to them, It may be if he (the Prophet) divorced you, (all) that his Lord (Allah) will give him instead of you wives better than you. So this verse (the same as I had said) was revealed."⁴⁷*

2.5. Hur har muslimer tolkat Koranen och Haditherna

Baghlanian berättar i en artikel att hon är splittrad i frågan om hijab. Hon tycker först att vi har rätt att ta på oss vad vi vill i ett fritt land, för att sedan påminnas om Iran där hon kommer ifrån. I Iran används Koranen och dess regler om kvinnans klädsel som ett medel för att hålla henne borta från det offentligheten, och för att beröva henne hennes rättigheter, för att underordna henne mannen. Baghlanian menar att det visserligen inte går att jämföra två så skilda länder som Iran och Sverige men bakom allt tal återstår ett faktum och det är symboliken med hijab. Hijab är en markering att kvinnokroppen är farlig och syndig. Någonting som borde undanhållas och därav ordet som betyder förhänge på arabiska. Hijab bärs som en sorts trygghet. Ett skydd från männens lystna blickar. På de sättet tror många muslimska kvinnor att de kan undkomma sextrakasserier och våldtäkter. Kvinnan ensam får ansvaret att skydda sig och upprätthålla "hedern". Baghlanian frågar sig hur det är i det västerländska svenska samhället med alla rättigheter och skydd för kvinnor. Våldtäkter och sextrakasserier sker dagligen och det talas öppet om det till skillnad från andra länder där det kanske döljs. Ska en kvinna utan hijab skylla sig själv om hon råkar ut för någonting? Kan män verkligen inte tygla sina lustar när de ser en obeslöjad kvinna? Vissa svenska kvinnor konverterar till Islam just på grund av det alltmer sexualiserade samhället. Slöjan blir ett andrum och ett sätt att säga ifrån. Baghlanian har ändå svårt att tro att slöjan skulle minska våldet och trakasserier mot kvinnorna. Att kvinnorna betraktas som ett sexuellt objekt har inte med klädseln att göra. Problematiken ligger istället i männens och samhällets invanda kvinnosyn och det måste man göra något åt.⁴⁸

Enligt Jacobsson betonar Magda 19 år, född i Sverige av palestinska föräldrar, att muslimska kvinnor inte är tvungna att bära sjal. Magda känner många som inte bär sjal och många som

⁴⁷ www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/008.sbt.html#001.008.395

Hadith volym 1, bok 8, nummer 395. 2006-09-18

⁴⁸ Baghlanian, Elnaz. S. 73-74.

gör det. Varje kvinna måste vara övertygad om att hon själv vill det, annars är det ingen idé att hon bär sjal. Hennes storsyster var först av systrarna att ta på sig sjal. Hon bestämde det själv, när hon var i tonåren. När Magda gick i åttan ville också hon börja använda slöja. Hennes mamma pratade mycket med henne så, eftersom det är ett stort steg att ta och hon ville att hon skulle vara mogen för det. Magda har märkt att den intensiva debatten under senare tid om muslimska unga kvinnor, medfört att många människor blivit mer avvaktande mot henne, när hon kommer i sin sjal. Många tror att hon har en tjock, elak pappa som sitter hemma och röker vattenpipa men när de träffar hennes snälla pappa tycker de att han inte var som de trodde. Magda blir arg på bilden av muslimska män och menar att det enligt Islam är förbjudet att misshandla någon och för henne är islam en positiv religion, som sätter samhället och människornas fria vilja i centrum.⁴⁹

⁴⁹ Jacobsson (1999). S. 18-19.

3. INTERVJUER

3.1. Personbeskrivningar

Informant 1 är 45 år och hon är uppvuxen i grannbyn MusMus. Hon har tre bröder och tre systrar. Hon är 45 år och är gift med min mans bror Machmud. De har fyra barn. En dotter och tre söner. De bor i Kfar Kara.

Informant 2 är drygt 40 år och syster till min man. Hon är gift med informant 1:s bror och bor i Musmus tillsammans med honom och tre barn.

Informant 3 är cirka 35 år och är gift med en av min mans bröder. Hon har fyra barn, två pojkar och två flickor. De bor i Kfar Kara.

Informant 4 är cirka 50 år och är uppvuxen i Makura, en by i närheten av Haifa. Hon hade fem bröder och var det yngsta barnet. Hon är gift med en av min mans bröder. De har sex barn. En pojke och fem flickor. De bor i Kfar Kara.

Informant 5 är 23 år och är dotter till informant 4. Hon bor fortfarande hemma hos föräldrarna i Kfar Kara.

Informant 6 är 21 år och även hon dotter till informant 4. Hon arbetar inom åldringsvården i Karkur som är ett judiskt samhälle. Hon studerar även på distans för att bli lärare i hebreiska. Hon bor hemma hos föräldrarna i Kfar Kara.

Informant 7 är 31 år och är uppvuxen bara något kvarter bort från hennes mans föräldrahem i Kfar Kara. Hon har tre systrar och fyra bröder. Hon arbetar på ett dataföretag i Haifa. Hon är gift med en av min mans bröder. De har en flicka 2,5 år och en pojke 1 år. De bor i Kfar Kara.

Informant 8 är 38 år är uppvuxen i Yamma som är en liten by i närheten av västbanken. Yamma ligger bara några kilometer från Tulkarim på Västbanken. Hon har fyra bröder och sex systrar. Hon arbetar som engelskalärare på en 1-6 skola i byn Kfar Kara, där hon bor. Hon är sedan 1997 gift med en av min mans bröder. De har ett barn på 3,5 år och de väntar tvillingar i höst. De bor i Kfar Kara.

3.2. Motiv till att bära slöja

Informant 1 började använda slöja för sju år sedan när hennes mans systerson dog. Hon kände då att hon ville komma närmare Gud och bli mer rädd om familjen. Hon säger att hon aldrig ångrat att hon börjat använda slöja. Hon har gjort det av egen vilja. Hon säger vidare att om hon skulle åka till Sverige på semester skulle hon följa traditionen där. Då skulle hon vara utan slöja och sedan skulle hon be Gud om förlåtelse efteråt.

Informant 2:s förklaring till varför hon började använda huvudduk var att hon kände att hon började bli gammal och att det var dags. Hon säger vidare att hon inte bär huvudduk på grund av religionen utan på grund av sin omgivning. Hon förklarar att i byn där hon bor ser det konstigt ut att inte bära huvudduk i hennes ålder, när hon har man och familj. Sedan lägger hon till att om hon skulle hälsa på oss i Sverige eller om hon skulle bo i ett annat samhälle, då skulle hon kasta huvudduken genom bilfönstret och låta den fladdra iväg.

Informant 3 säger att hon började använda slöja under hennes två veckors förberedelse inför pilgrimsfärden till Mecka. Hon var cirka trettio år då. Hon vill visa andra människor att hon varit i Mecka. Hon säger att hon är stolt över det. Vidare säger hon att när hon är hemma är hon utan slöja och att hennes hår är färgat och friserat.

Informant 4 började använda slöja efter att hon fött sitt första barn, som nu är 27 år. Hon började skämmas över att inte ha slöja på sig. Hon tackade Gud för att hon fått barn och hon ville följa de regler som finns. Hon började använda slöja och söka sig närmare Gud för att hon ville göra allt rätt. Hon ville visa respekt för Gud. Hon gjorde Hadj, till Mecka för att bli mer religiös. Hon ville göra mer religiösa saker. Informant 4 förklarar vidare att hon drabbades hårt när hennes mamma och pappa dog, och då ville hon komma närmare Gud. Hon säger att alla människor inte är profeter och kan göra allt perfekt men att hon försöker att göra allt så bra som möjligt. Hon försöker att följa alla plikter som finns som att be, fasta, slakta ett offerdjur och så vidare. När jag frågar henne om det inte finns något som kan få henne att sluta bära slöja, säger hon med eftertryck aldrig! Hon förklarar att hon är mycket religiös och att hon har många positiva erfarenheter med sig hem från Mecka.

Informant 5:s motiv till att bära slöja är att hon tycker det är vackert med slöja. Hon påpekar också att hon inte är religiös och att hon inte ber. Anledningen till att hon började med slöja var för att hennes kompis dog för två år sedan. Då blev hon rädd och började att be. Hon tog på sig slöja under sorgetiden och sedan när dessa fyrtio dagar var över tyckte hon att det var så vackert med slöja att hon inte ville sluta använda den. Nu ber hon inte längre men hon bär fortfarande slöja.

3.3. Motiv till att man vill börja använda slöja senare i livet.

Informant 6 har fortfarande inte börjat använda slöja men i intervjun framkommer det att hon vill börja använda den senare i livet, eftersom hon tror att kvinnor i hennes omgivning inte kommer att acceptera henne om hon inte bär slöja. Hon menar att de kommer att prata illa om henne och hon tycker att trettioårsåldern verkar vara en bra ålder att börja använda slöja, eftersom hon då förmodligen slutat att använda linnen och sådana moderna kläder. Jag frågar henne om det finns någon i hennes by som är utan slöja hela livet. Hon svarar då att det finns några stycken, men att folk i byn inte tycker att det passar sig att de är utan slöja när de är gamla kvinnor.

3.4. Motiv till att inte bära slöja

Informant 6 säger att hon fortfarande är ung och hon älskar att bära moderna kläder och att hon älskar sitt hår. Hon ber till Gud och då använder hon slöja. Hon tror att detta inte är rätt tid för henne att börja med slöja.

Informant 7:s förklaring till varför hon inte bär slöja är att hon blir påverkad av att hon arbetar med judar och att inte hela landet är muslimskt. Hon menar att hon känner sig utanför och annorlunda om hon använder slöja. Hon ber och hon tror på Gud och hon tänker ibland på att hon borde börja med slöja igen. Sedan berättar informant 7 att hon hade slöja förut. Hon började använda slöja när hon var fjorton år eftersom hon började tro på Gud då. Hon hade slöja i tio år men sedan började hon vackla i sin tro och då tyckte hon att det inte var värt besväret att bära slöja. Hon bestämde sig för att sluta använda den. Jag undrade då vad hennes föräldrar tyckte om det beslutat och hon svarar att hennes föräldrar inte lade sig i. De är flera systrar i hennes familj men bara en av dem bär slöja.

Informant 8 förklarar att hon inte bär slöja därför att hon åker till många platser i Israel där de inte använder den. Hon ville inte att andra människor ska titta på henne som om hon vore annorlunda, speciellt här i Israel eftersom hon är muslim. Hon menar att judarna behandlar henne annorlunda om hon bär slöja. Om hon till exempel går till varuhuset själv är det ingen som kontrollerar henne där, men om hon åker dit med en kvinna som bär slöja, kontrollerar vakterna henne, alltså inte bara väskan, som alla måste visa, utan även ID-kort.

Informant 8 berättar vidare att ett annat skäl till att hon inte bär slöja är att hon inte har tillräcklig stark tro. Sedan säger hon att hon så klart vet att hon måste börja använda slöja, eftersom Koranen säger det. Hon förklarar vidare att hennes man inte är religiös och att hon skäms för att säga det här, man hon är faktiskt rädd för att han ska börja titta efter andra kvinnor om hon börjar använda slöja.

Informant 8 förklarar vidare att en annan sak som påverkar henne i valet att inte bära slöja är att alla hennes vänner är som henne, alltså utan slöja. Hon arbetar på en arabisk skola och hennes kvinnliga arbetskamrater är utan slöja. Hon säger vidare att hennes släktingar här i byn Kfar Kara inte kan påverka henne att börja använda slöja eftersom hon tror att de inte är religiösa "på riktigt". Hon tror att de bär slöja bara för traditionen. När de åker från byn tar de an sig slöjorna och går med kortärmade tröjor och så vidare. Om de verkligen vore religiösa, skulle de inte göra så. Hon tror att de bär slöja bara för att andra människor ska tycka att de är bra och respektera dem. Om man är religiös ska man följa alla plikter inom Islam. Hon menar att hon gör alla de övriga plikterna som att be och fasta, utom att bära slöja. Man får exempelvis inte dansa på bröllop men det är det många som gör även om de bär religiösa kläder.

Vidare säger Informant 8 att hon kanske skulle ha börjat använda slöja om hon stannat hos sina föräldrar, eftersom de är religiösa "på riktigt". Hon tror att hon måste börja använda slöja senare eftersom hon är muslim och tror på Koranen, men hon menar att hon inte är tillräckligt sporrad nu. Förut sade hon att hon skulle börja när hon gifte sig och senare sade hon att hon skulle börja när hon fick barn. Hon skjuter upp det hela tiden. Hon tycker också att det är varmt att bära slöja och hon brukar säga så här: "Om det är meningen att vi ska dölja håret, varför gav då Gud oss hår överhuvudtaget".

Informant 8 förklarar även att det i små byar finns fler religiösa människor än i städerna. I städerna finns det andra saker som lockar som till exempel mode, swimmingpooler och olika sorters människor.

3.5. Påverkar män eller föräldrar kvinnornas val.

Informant 1 säger att hennes man helst vill att hon ska vara utan slöja, men hon tycker ändå att hon vill bära den eftersom hon är muslim. Hon säger vidare att hennes man inte är religiös. Han ber inte och de "tror olika mycket" som hon uttrycker det. Informant 1 förklarar att hennes man arbetar tillsammans med judar och att han levde i Tel Aviv som ung och hade judiska vänner. Hennes man tycker inte att klädseln är viktig. Han tycker att det är bättre att inte prata illa om folk. En sådan regel tycker han är viktigare att följa.

Informant 1 säger att hennes dotter själv ska få bestämma om hon ska bära slöja eller inte.

Informant 3 säger att hennes man nästan var emot att hon skulle börja använda slöja eftersom han menar att det inte är nödvändigt att ha slöja.

Informant 4 säger att hennes man också är religiös och att de tillsammans försöker att inte göra fel. De har varit i Mecka båda två. Angående hennes döttrar så menar hon att hon i början inte skulle säga något om de valde att inte bära slöja, men när de blev runt trettio år skulle hon säga till dem att det vore dags att börja använda slöja.

Informant 5 ska snart förlova sig och jag frågade hur hon skulle göra om hennes blivande man inte ville att hon skulle ha slöja på sig. Hon svarade att hon minsann skulle behålla den ändå eftersom hon tycker att det är så vackert med slöja.

För att få igång en diskussion berättar jag för Informant 6 att det i Sverige finns många som tror att det är mannen som bestämmer att kvinnan ska bära slöja. Hon svarar då att hon inte håller med om det. Men hon tillägger också att hon vet att det finns män som bestämmer detta, men hon påpekar att hon tycker det är fel. Hon förklarar vidare att i samhället Um el Fahem i Israel har alla slöja, även de unga kvinnorna i hennes ålder. Hon berättar att hon studerar med många därifrån och när hon frågar dem varför de redan börjat använda slöja svarar de att det är pappan som bestämt. När jag frågar henne varför hon tror att det är så i just Um el Fahem svarar hon att det finns många islamistiska grupper där och att dessa män tror på Gud "för mycket". Hon säger att hon känner många flickor som bär slöja därför att pappan vill det, men som tar av sig slöjan när de reser någonstans. Hon tror att detta beror på att de egentligen inte vill bära slöja. Vidare säger hon att det finns flickor som bär religiösa kläder, fast de inte ber. Hon tror att dessa flickor bara vill visa att de är bra och att de tror på Gud, fast de på insidan inte alls tror på Gud.

Informant 7 säger att hennes man tycker att det är okej om hon vill börja använda slöja, men han insisterar inte på det. Hon menar att det är kvinnans beslut. Hon menar dock att när kvinnan en gång har börjat använda slöja är det mycket svårt för henne att ta bort den senare. Mannen kan säga nej då, och säga att det blir svårt. Att människor kan börja prata illa om dem och så vidare.

Informant 8 säger att hennes man inte bryr sig om hon använder slöja eller inte, men att hon tror att det är bättre för henne att vara utan, eftersom han inte är religiös. Hon tror att de blir lyckligare tillsammans om de lever på samma sätt. När jag påpekar att det i Sverige är många som tror att det är männen som tvingar kvinnan att bära slöja, svarar hon att det inte alls är på det viset. Kanske för länge sedan men nu för tiden är kvinnorna fria att göra som de vill, även att välja man själv. Hennes föräldrar säger hela tiden åt henne att hon ska bära slöja. Senast idag sa de: "Gud gav dig en fin gåva (barnet) så du måste bära slöja för att tacka honom". Alla hennes systrar bär slöja och även alla hennes bröders fruar.

3.6. Vad kvinnorna menar att Islam säger om bruket av slöja

Informant 1 säger att islam kräver att kvinnor ska ha slöja. Hon säger vidare att det är förbjudet enligt Koranen att visa håret. Man kan visa det för sin man, men inte för andra. Hon säger att hon vill bära slöja trots att hennes man helst vill att hon ska vara utan, eftersom hon är muslim.

Informant 6 tror på Gud och Koranen och att Muhammed sade till Kvinnan att hon ska täcka håret.

Informant 7 ber och fastar och hon vill göra pilgrimsfärden till Mecka och hon menar att detta med kläderna tillhör allt detta.

Informant 8 säger att hon har läst i Koranen att Muhammed sagt att kvinnan ska bära slöja men hon har inte tillräckligt med tro i sitt hjärta för att göra det. Hon säger vidare att alla nu för tiden kan läsa och skriva och att de har stor kunskap om Koranen och att de vet vad de måste göra. Hon tycker att reglerna i Koranen är bra. Hon tror att dessa regler hjälper oss, som exempelvis hur vi ska bete oss mot andra, men hon tycker inte att människor följer reglerna på rätt sätt.

4. DISKUSSION

Av informanterna får jag uppfattningen om att gruppsytryck är en stark påverkansfaktor när det gäller bruket av slöja, vilket också Stenberg i sin bok skriver om. Det är många kvinnor som börjar använda slöja samtidigt som andra kvinnor i släkten. Vad jag har förstått är det vanligt att detta händer i samband med att en nära anhörig dör. Som ett exempel kan jag nämna att det var så det började för några av mina kvinnliga släktingar i Israel. När jag och min familj kom på vårt årliga sommarbesök hade flera av mina svägerskor som tidigare inte använt slöja plötsligt börjat använda den. Sorgetiden för en muslim är fyrtio dagar och då är det brukligt att använda slöja under hela den perioden, vilket mina släktingar gjorde. När de fyrtio dagarna var slut var det ingen som ville ta av sig den. Vad var det då som gjorde att ingen av kvinnorna ville ta av sig slöjan. Tänkte de lika allihop eller handlade det om ett massivt gruppsytryck?

Många av mina informanter beskriver att rädslan för döden är en drivkraft till att börja använda slöja. Detta är en viktig aspekt som jag tycker att forskarna försummar. Mina informanter verkar vara övertygade om att det finns ett paradiset efter döden och när det är någon i deras närhet som dör, så påminns de om sin egen odödlighet och påminns om att de nog borde ”se om sitt hus lite mer” och försäkra sig om en platsbiljett till Paradiset. Informant 4 berättar om att hon ville komma närmare Gud, då hennes föräldrar dog. Informant 5 började använda slöja när hennes bästa vän dog.

En annan aspekt som verkar hänga ihop med mina släktingars val att börja använda slöja vid samma tillfälle efter sorgeperioden, är att de alla hade åldern inne. Det här med åldern är något som jag inte kan se att forskarna tar upp men som informanterna lägger stor vikt vid. Unga flickor kan gärna få vara utan huvudbonad men man tycker inte att det passar sig att mödrar över trettio är det. Informant 6 berättar att hon vill börja använda slöja i trettioårsåldern eftersom hon inte tror att hon kommer att bli accepterad utan slöja. Hon tror att andra kvinnor kommer att tala illa om henne annars. Informant 4 berättar att hon började använda slöja efter att hon fött sitt första barn, eftersom hon skämdes över att inte bära slöja.

Informant 2 säger i intervjun att hon bär huvudduk på grund av att hon bor i ett samhälle där människor kan titta snett på en mogen kvinna som inte bär huvudduk. I västvärlden skiljer de muslimska kvinnornas klädsel sig tydligt från andra kvinnor men i muslimska samhällen, som t.ex. den här arabiska byn Musmus i Israel, är det snarare fråga om motsatsen. Där ser alla likadana ut och det verkar vara en del av kulturen att inte dra uppmärksamheten till sig. Informant 2 är intressant eftersom jag vet att hon egentligen inte vill bära slöja. Hennes huvudduk är en minimal fyrkant som täcker så lite som möjligt. Så fort hon kommer in i huset kastar hon av sig huvudduken. Jag trodde faktiskt inte att hon någonsin skulle börja använda den, men det är tydligen så starkt gruppsytryck i de arabiska byarna att det är näst intill omöjligt att känna sig respekterade utan slöja. Hon hade nog helst velat be sin huvudduk att flyga och fara, men för syns skull bär hon ändå huvudduken, för att ”passa in i mallen”.

Jag tror att informant 8 kan ha rätt när hon antar att flera av mina svägerskor använder huvudduk bara för syns skull. De verkar ha fallit för gruppsytrycket och är rädda för att människor ska prata illa om dem. De har ju nu kommit upp i en ålder då det inte ”passar sig” att vara utan slöja. 30 år verkar vara en magisk gräns, eftersom de flesta tycker att man borde börja använda slöja då. Det verkar som slöjan eller huvudduken är ett tecken på att man blivit en mogen och ärofull kvinna.

Det som framgår av intervjuerna är att det är kvinnorna själva som väljer att sätta på sig slöjan, även om det som sagt ofta är grupptricket som påverkar det beslutet. Jag blev lite förvånad när även informant 6 ville börja använda slöja, även om hon ville vänta några år. Hon har alltid pratat med mig om att hon brukar klä sig som en sekulariserad jude så fort hon åker från byn och att hon smyger iväg till sin pojkvän där de träffas i en annan stad. Hon har många gånger pratat med mig om att hon skulle vilja vara friare och att hon tycker om att leva som de sekulariserade judiska kvinnorna. Det verkade vara hennes egen vilja att hon ville börja använda slöja, men det sken ju också igenom att hon inte såg någon annan utväg om hon skulle bli betraktad som en respekterad kvinna. Dessutom är hennes föräldrar mycket religiösa (åtminstone hennes mamma) och jag tror att informant 6 på något sätt har förlikat sig med tanken att bära slöja i framtiden, eftersom det bara finns det alternativet, om hon inte vill komma i konflikt med sina föräldrar. Det är alltså mycket komplicerat. Det är ett starkt grupptrick från omgivningen, inte minst från föräldrar.

Det är intressant att höra hur några av informanterna beskriver sina mäns ovilja mot att de bär slöja. Detta tar udden av myten om att alla kvinnor är tvingade att bära slöja av sina män. Informant 8 är rädd för att hennes man ska lämna henne om hon börjar använda slöja. Informant 1 berättar att hennes man helst vill att hon ska vara utan slöja. Informant 3 säger att hennes man nästan var emot att hon började använda slöja. Informant 1 och 3 har trots sina mäns negativa inställning börjat använda slöja. Jag tror som sagt att kvinnan styrs mycket mer av grupptrick och av traditionen än av sina män.

Även svaren från informant 8 vänder upp och ner på den typiska västerländska fördomen om att det är mannen som tvingar kvinnan att bära slöja. Jag kommer ihåg att informant 8:s man innan bröllopet (1997) frågade mig vad jag tyckte om att han skulle bli religiös. Han berättade för mig att hans blivande fru insisterade på att han skulle börja be. Detta höll han de första åren, men eftersom han tydligen endast gjorde detta för hennes skull, så avtog "religiositeten" i takt med att familjegrälen ökade. Jag förstår därför hennes oro, eftersom jag vet att han inte är ett dugg intresserad av att följa några regler i Koranen. Jag tror nog att informant 8 skulle kunna vara utan slöja för alltid, men hon är hårt pressad av sina föräldrar som tjuvar på henne jämt, att det är hög tid att börja använda slöja.

Det som nästan ingen av forskarna tar upp i sina böcker är det faktum att det faktiskt förekommer att kvinnor blir tvingade av sina fäder och män att bära slöja, även om det inte är så vanligt som många i västvärlden tror. Det är endast Svensson som nämner att detta kan ske, men han poängterar då i sammanhanget att de flesta kvinnor har valt det själva. Jag tror att forskarna medvetet har valt att skriva så lite som möjligt om detta faktum, eftersom det spär på de fördomar som många forskare anser att västvärlden har om muslimer. Trots det så finns det som sagt kvinnor som blir tvingade att bära slöja. Detta är också något som informant 6 också intygar, även om hon inte tror att det är så vanligt förekommande. Min uppfattning när det gäller detta är att det är mamman som stöter på när det är dags att börja använda slöja. I och för sig så kan det vara pappan som ligger bakom också, men att han vill att mamman ska prata med dottern. På ett sätt så är det ett indirekt tvång, för det är svårt att stå emot den massiva bearbetningen som äger rum av omgivningen. Som ett exempel kan vi ta informant 8 som alltid för höra "tjatet" från hennes föräldrar att hon borde börja använda slöja nu när hon har barn, och börjar bli lite till åren. Jag tycker att detta argument verkar väga tyngre än religionens påbud. Här ser vi återigen exempel på hur trycket från omgivningen påverkar.

Jag tycker att informant 7:s intervju är intressant eftersom hon har använt slöja i 10 år och sedan slutat använda den. I hennes intervju framkommer det mindervärdighetskomplex som många israeliska araber känner. De tycker att det är obehagligt att de bli misstänkta som terrorister av judarna. Jag förstår att hon tycker att det är bättre att inte bära slöja eftersom hon då slipper alla misstänksamma blickar. De som inte har några som helst bekymmer med att bära slöja, är de som är hemmafruar, och som sällan möter denna problematik. Informant 7 arbetar med judar, och blir säkerligen påverkad av dem på många sätt. Dels för att hon inte vill vara annorlunda men kanske även för att hon blir påverkad av deras sätt att leva.

Svensson menar även han att det finns många anledningar till att kvinnor bär slöja. En anledning kan vara gruppträck medan en annan kan vara religiös övertygelse. Vissa unga flickor kanske bär slöja som ett uttryck för deras tro eller som ett resultat av förhandlingar med föräldrarna där rörelsefrihet byts ut mot huvudduk. Svensson menar vidare att kvinnor i Sverige som bär slöja kan känna sig utfrysade eller bli betraktade som avvikande. Detta tycker jag kan jämföras med Israel. Det är så flera av mina informanter känner sig. Informant 7 och 8 har detta med utanförskapet som det starkaste skälet till att de inte vill bära slöja. De arbetar tillsammans med judar och vill inte vara annorlunda.

Nu kan vi fråga oss om valet att bära slöja mest är förbundet med religiösa skäl eller om det mer har med gruppträck att göra. När jag intervjuade kvinnorna varför de valt att bära slöja så fick jag uppfattning av att de inte hade någon gedigen kunskap om Koranen och haditherna. Det enda de kunde svara som hade med Koranen att göra var att Muhammed sade att kvinnor ska ha slöja, eller att det står så i Koranen. Sedan kunde de inte utveckla det något mer. För mig känns det som om gruppträcket i det här fallet med mina kvinnliga släktingar har större påverkan än vad det står eller inte står skrivet i Koranen.

Även mina informanter som inte använder slöja tror att det står i Koranen att kvinnan ska täcka håret, men de väljer ändå bort slöjan eftersom de annars känner sig utanför i det judiska samhället. Detta är ett intressant fenomen som är tvärtemot vad flera av forskarna säger. De menar att slöjan är ett tecken på att kvinnan nu deltar mer i arbetslivet och att slöjan har en positiv sidoeffekt i och med att slöjan gör det möjligt för kvinnor att delta i det offentliga livet. Det här stämmer inte alls när det gäller mina informanter. Tvärtom har de som arbetar ute i samhället inte slöja medan majoriteten av de som bär slöja är hemmafruar. Nu kan man inte riktigt jämföra detta eftersom mina informanter bor i Israel, där majoriteten av befolkningen är judar. I arabländerna är det förstås annorlunda eftersom beslöjade kvinnor där bemöts med respekt medan de beslöjade kvinnorna i Israel bemöts av misstänksamhet.

Det finns ställen i Koranen och haditherna som kan tolkas som om de förespråkar slöjan. Motståndarna menar att de verser det rör sig om endast gäller Muhammeds hustrur och är ett uttryck för den tidens klädmode. Ahmed menar exempelvis att det inte står tydligt uttryck i Koranen att kvinnan ska bära slöja. Det enda som står enligt henne är den vers som innehåller den instruktion som kvinnorna fick att de skulle skydda sina privata delar och kasta en sjal över sitt bröst. När jag nu har läst igenom ett ganska stort antal hadither, har jag noterat att det står en del om slöjan där. Som ett exempel kan jag nämna hadithen när Muhammed i drömmen ser Aisha insvept i en bit silkestyg. När han tog bort silkestyget från hennes ansikte såg han att det var Aisha. Även om hadithen inte innehåller någon uppmaning om att kvinnan skulle bära slöja, så är det ändå en hadith som kan inspirera till bruket av slöja, eftersom Muhammeds älsklingsfru Aisha bars fram av ängeln med en slöja på sig. I flera andra hadither talas det också om vikten av att beslöja sig alternativt avskilja sig för att inte bli betraktad som slavinna.

Mernissi menar att reglerna i Koranen om kvinnors avskiljande från det offentliga livet bara var avsedda för Profetens egna hustrur. När jag nu har läst Koranen och haditherna kan jag se att det inte alls är enbart Profetens fruor som ska bära slöja, om avskiljande nu ska tolkas som slöja, vilket i sig är en komplicerad fråga som vrids och vänds hos såväl muslimer som icke muslimer. Jag har läst i texterna att uppmaningen att ta på sig slöjan gällde även de övriga troende. Hur som helst så är de normativa texterna tydliga med att de troende kvinnorna på något sätt skulle avskiljas från den övriga befolkningen och på något sätt måste ju detta avskiljande ske. När dessutom flera hadither handlar om att kvinnan skulle delta i samhällslivet och uppmaningar om att dela slöja med en annan kvinna, om hon inte ägde någon, så är det svårt att tro att detta avskiljande kan syfta på något annat än klädseln. I en del texter skrivs det även om Al-hijab som är den heltäckande muslimska dräkten, som Umar så hett förespråkade.

Jag tycker för övrigt att det är intressant att se vilket inflytande Umar hade över Muhammed och på Islam. I en av haditherna kan man exempelvis läsa om Al-Hijab - vilket hadithen beskriver - är en heltäckande dräkt som bara låter ögonen vara synliga. I denna Hadith står det att Umar ivrigt önskade att versen om Al-Hijab skulle uppenbaras och så blev det. I en annan Hadith kan man läsa att en av Umars tre högsta önskningar var att Gud skulle hörsamma hans bön om att kvinnan skulle skyla sig. Man kan fråga sig varför Umar var så ivrig i att försöka påverka Muhammed i denna fråga. Muhammed verkade själv inte särskilt intresserad till en början, men när sedan Umar listigt nog upp alla fördelar med slöjan – att bli respekterade och så vidare – så föll Muhammed till föga och införde slöjan till Umars stora glädje. Jag tycker att det var olyckligt att det fanns en man som Umar i Muhammeds innersta krets. Umar var hård mot sina kvinnor medan Muhammed verkade ha en för den tiden ganska bra kvinnoyn. Enligt Mernissi var de för-islamiska kvinnorna generellt sett mycket kuvade av männen och Muhammed införde många lagar som skulle skydda och stärka kvinnans ställning.

Svensson menar att symbolvärdet i kvinnans klädsel i dag är framträdande inom dagens ”fundamentalistiska” rörelser. Skillnaden nu mot förr är dock att det nu är de lägre klasserna som med hjälp av slöja tar avstånd från de övre klassernas livsstil präglad av västerländskt inflytande. Medan det förr var överklassen som med klädernas hjälp försökte skilja sig från andra klasser. Svensson menar vidare att många kvinnor anser att religionen kräver en viss form av klädsel och en distans mellan kvinnor och män i offentliga sammanhang. Kvinnor måste alltså beslöjas för att könssegregationen ska bestå, eftersom den kvinnliga närvaron i det offentliga livet blivit vanligare. Slöjan fungerar som en yttre symbolisk markering av den egna identiteten. Informant 3 började använda slöja inför hennes pilgrimsfärd till Mecka och hennes förklaring till varför hon började använda slöja var att hon ville visa andra människor att hon varit i Mecka. Hon säger att hon är stolt över det. Här ser vi återigen hur slöjan ses som ett synligt tecken på ärlighet. Informant 3 vill alltså med slöjans hjälp tala om för omgivningen att hon är en seriös kvinna som tar religionen på allvar.

Gustafsson, Armstrong och Keddie menar alla att ett viktigt skäl till att muslimska kvinnor väljer att bära slöja ligger i att kvinnan tar ställning och som en kamp mot väst. Armstrong menar till exempel att slöjan blev en symbol för motståndet mot kolonialism och är så än i dag. Jag tror inte att det går att överföra detta till alla muslimer rent generellt. Jag tror att det framför allt är de länder som varit kolonier, som till exempel Egypten, som detta gäller, och att detta inte går att överföra till de israeliska muslimerna. Min uppfattning om mina informanter är tvärtom att de inte är särskilt politiskt intresserade och att de inte heller väljer

att bära slöja som en kamp mot väst. Informanterna anger i stället skäl som: rädsla för döden, ålder, grupptryck, att visa andra, skämdes att inte bära slöja, för att bli accepterad, för att det är vackert, tradition. Dessa förklaringar informanterna ger har som sagt ingenting med politik eller västvärlden att göra. Jag tror att mina informanter skulle se mycket frågande ut om jag frågade dem om de bar slöja som ett motstånd mot kolonialismen. Informanterna svar stärker istället min uppfattning om att informanterna skäl till att använda slöja är starkt förknippat med tradition och respekt.

Mernissi menar att det finns en konflikt mellan fundamentalister som vill ha slöjan och icke fundamentalister som inte bär slöja. Detta är återigen ett påstående som känns väldigt irrelevant när det gäller mina informanter som enligt min uppfattning inte har någonting med fundamentalism att göra. De bär slöja av andra själ, som till exempel tradition och grupptryck, samt att de tror att det står i Koranen att kvinnan ska bära slöja. Det jag kan hålla med Mernissi om när det gäller mina informanter är hennes påstående om att slöjan i dag framställs som själva kärnan i den muslimska identiteten.

Svensson påtalar att slöjan för kvinnan är ett synligt tecken på ärbarhet. Detta tror jag är själva kärnan i det hela. Mina informanter vill bli respekterade som ärbara kvinnor helt enkelt. Det känns som om den religiösa övertygelsen kommer i andra hand. Informanterna påpekar visserligen att det står i Koranen att kvinnan ska bära slöja men ändå uppfattar jag att det är underordnat de förut nämnda skälen.

Jag tror inte att slöjan är ett jämställdhetsproblem, eftersom jag vet att det finns många starka och självständiga kvinnor som själva väljer att bära slöja. Vad som styr bruket av slöja är en komplex fråga och det går inte att helt separera det ena från det andra. Kulturen och religionen vävs samman och påverkar individen i olika delar. Min slutsats är ändå att sådana faktorer som grupptryck, ärbarhet, stolthet, rädsla och så vidare har större påverkan på individen än vad religionen har.

Jag tycker att det verkar som slöjan är en tillhörighetssymbol precis som Edsbyfansen använder edsbyhalsdukar. Jag tror att slöjan är en mycket större fråga för ickemuslimer än för muslimer själva.

SAMMANFATTNING

Mitt syfte med denna uppsats har varit att undersöka hur muslimska kvinnor själva ser på bruket av slöja (hidjab). Jag har intervjuat kvinnor som bär slöja men även kvinnor som inte bär slöja. Flera kvinnor som valt att bära slöja beskriver gruppsytryck från omgivningen som en stark påverkansfaktor. Människor i byn kan titta snett på dem om de inte har börjat använda slöja vid en viss ålder. Trettioårsåldern verkade vara en lagom ålder för att börja använda slöja. Det verkar vara mer accepterat för en ung kvinna att vara utan slöja än en äldre kvinna. Andra skäl till att kvinnorna vill börja använda slöja är rädsla för döden och att de vill komma närmare Gud. Svaren från kvinnorna som inte valt att bära slöja var paradoxalt nog snarlika som de andra kvinnornas, med gruppsytryck och utanförskap som en stark påverkansfaktor. Skillnaden var att dessa kvinnor arbetade utanför den arabiska byn. En av kvinnorna arbetar som lärare i en skola där inte de andra lärarna bär slöja och den andra kvinnan arbetar med judar och vill inte känna sig utanför. Dessutom framkom det att hon i sin ungdom använt slöja men sedan slutat använda den när hon blivit äldre. Lite tvärtom kan man tycka, men hennes motivering var att hon inte var lika troende längre. Ett annat skäl som framkom till att inte bära slöja var att det kändes jobbigt att till exempel gå in i ett varuhus i Israel med slöja, eftersom judarna kontrollerar de muslimska kvinnorna extra mycket. Det är jobbigt att indirekt bli stämplad som terrorist.

Jag har också i min uppsats använt mig av Koranen och Haditherna för att se om det står något där om slöjan. Vissa människor menar att bruket av slöja inte har något stöd i Koranen, medan andra menar att Koranen tydligt pekar på detta. I Sura 33:59 står det att kvinnorna som blivit troende skulle markera sin status genom att dölja sig, för att på så sätt bli igenkända av befolkningen och bli respekterade. Mernissi menar att reglerna i Koranen om kvinnors avskiljande från det offentliga livet bara var avsedda för Profetens egna hustrur. Versen 33:59 uppenbarades efter påtryckningar på Muhammed att stänga inne "de troendes mödrar" för att undvika att de blev trakasserade på gatan av en grupp i Medina som var fientligt inställd till Profeten. De försvarade sina trakasserier med att de inte såg skillnad på Profetens hustrur och på vanliga slavinnor, som var lovligt byte för alla män. I Haditherna berättar bland annat Muhammeds tjänare Anas om hur slöjan infördes bland Muhammeds fruar. Muhammed ville vara ifred med Zainab efter bröllopet och drog därför ner ett draperi som avskiljde dem från sin tjänare. Ordet Hidjab betyder egentligen draperi på arabiska och Mernissi menar att hidjab från början var till för att avskilja två män och inte man och kvinna.

Vad som styr bruket av slöja är en komplex fråga. Kulturen och religionen vävs samman och påverkar individen i olika delar. Jag tror inte att slöjan är ett jämställdhetsproblem (som många i västvärlden tycker) eftersom jag vet att det finns många starka och självständiga kvinnor som själva väljer att bära slöja. Slöjan verkar vara ett mycket större "problem" för ickemuslimer än för muslimer själva. Min slutsats är att faktorer som, gruppsytryck, ärbarhet, stolthet och rädsla har en större påverkan än vad religion har.

LITTERATURFÖRTECKNING

Tryckta källor

- Ahmed, Leila. (1992). *Women and Gender in Islam*. Yale University Press.
- Amin, Qasim. (2004). *The Liberation of Woman - The New woman*. Cairo: The American University in Cairo Press
- Armstrong, Karen. (2000). *Kampen för Gud – fundamentalism inom judendom, kristendom och islam*. Stockholm: Forum.
- Brooks, Geraldine (1995). *Allahs döttrar – De muslimska kvinnornas dolda värld*. Malmö: Richters Förlag AB.
- Earhart, Byron (1993). *Religious Traditions of the World*. New York: HarperCollins.
- Furubrant, Kerstin (2007). *Länder i fickformat – Israel, Palestinska självstyret*. Stockholm: Utrikespolitiska institutet.
- Gustafsson, Kerstin (1995). *Profetens döttrar – Muslimska kvinnor i Sverige*. Stockholm: Utbildningsförlaget Brevskolan.
- Jacobsson, Ingrid (1999). *Kan man vara svart och svensk?* Stockholm: Natur och Kultur.
- Jelloun, Tahar Ben. (2001). *Islam – svar på dina frågor*. Stockholm: Alfabeta.
- Keddie, Nikki R & Baron, Beth (1991). *Women in Middle Eastern History*. New York: Yale University Press.
- Koranen i översättning av K.V. Zettersten. (1979). Wahlström & Widstrand
- Mernissi, Fatima (1991). *The Veil and the Male Elite*. New York: Basic Books.
- Morsi, Magali (1998). *Profetens hustrur*. Alhambra förlag AB
- Stenberg, Leif (1993). *Gudastyrd vardag*. Stockholm: Utbildningsförlaget Brevskolan
- Stenberg, Leif (1999). *Muslim i Sverige – Lära och liv*. Stockholm: Bilda Förlag.
- Svanberg, Ingvar & Westerlund David. (1999). *Blågul islam – Muslimer i Sverige*. Nora: Nya Doxa.
- Svensson, Jonas (1996). *Muslimsk feminism*. Teologiska institutionen vid Lunds universitet.
- Baghlanian, Elnaz (2002). *Jalla! Nu klär vi granen.- möte med den muslimska kultursfären*. Stockholm: Utrikesdepartementet.
- Wirtén, Per. (2002). *Europas ansikte*. Stockholm: Norstedts Förlag AB.

Elektroniska källor

www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/062.sbt.html#007.062.095
2006-09-18

www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/004.sbt.html#001.004.148
2006-09-18

www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/062.sbt.html#007.062.057
2006-09-18

www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/062.sbt.html#007.062.022
2006-09-18

www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/048.sbt.html#003.048.829
2006-09-18

www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/006.sbt.html#001.006.322
2006-09-18

www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/008.sbt.html#001.008.347
2006-09-18

www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/026.sbt.html#002.026.714
2006-09-18

www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunna/bukhari/008.sbt.html#001.008.395
2006-09-18

<http://www.albertbonniersforlag.se/200/201.asp?AuthorId=5952> 2007-06-11

http://www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_11829665.asp 2007-06-11

http://sv.wikipedia.org/wiki/Fatima_Mernissi 2007-06-11

http://www.axess.se/svenska/2006/02/tema_farahani.php 2007-06-11

http://www.balzan.com/documents/preistraeger/keddie_biographische-en.pdf 2007-06-11

http://en.wikipedia.org/wiki/Geraldine_Brooks 2007-06-11

<http://sydsvenskan.se/opinion/heidiavellan/article149690.ece> 2007-06-11

http://www.svd.se/dynamiskt/Kultur/did_2361096.asp 2007-06-11

<http://www.teol.lu.se/islamologi/forskning/stenberg.html> 2007-06-11